

en el verb: *aveus* Subj. Pres. 2, forma rara però documentada en Llull: «acostume-t, fill, en aver contricció, per so que *l'aveus* a plorar tos pecats», *D. Pu.* 1906, 182 (cf. *desveus*, n. 2).

És un derivat comú amb altres llengües romàniques: port. *avezar*, cast. *AVEZAR* [S. XIII], oc. ant. *vezar* «faire habituellement (une chose)»; «fréquentier; habituer»; *vezat* «habituel, usité», *avezat* «accoutumé», it. *avvezzare* 'acostumar', *avvezzarsi* 'acostumar-se' [S. XIV], ant. *avvezzo* «abituato» (Petrarca); en fi roms. *invãță* 'ensenyar'; per a tota la família romànica veg. Schuchardt, *ZRPb.* xxxvii, 1913, 177-185, i l'article del DCEC/DECH. Un compost ben antic es devia formar a l'alta Ribag., a base de *mal ved* 'mal vici', d'on el parasintètic *amalbiãse* «arregostarse», «s'afriander»: «les crabes s'han *amalbiau* a la yedra del gierto» (Ballarín, *Dicc. Benasq.*).

Antigament en català la variant sense *a*- tingué gran extensió, tant amb *-s*- com sense: «—Sényer, ma myuler me sagnats—. / Dix ella: —Sényer no fassats, / que no són *vesada* de sagnar», *Set Savis* [mj. S. XIII], v. 1977. «Lo diable com vol temptar a negú, atén a la compleció de aquell, e a la inclinació e a les costumes que és *vesat*, e en los *vics* en los quals lo veu inclinat», Eiximenis (*Angels*, 84v^o); «lo cavaller --- com no era *vesat* d'anar a peu, fonc fort enujat ---», *Flos Sanct.*, ed. 1504 (*DAG.*); «Lo captador, *vesat* de petitesa, / a demanar jamés se pot estar: / no-l poden fer lexar sens acaptar / en son jovent ni 'ncara 'n sa vellesa», Lluís de Requesens.

Sense *-s*-: «--- Que ell se vulla donar auctoritat e maturitat, cor ell és *veat* de ço que-s lexa manejar e tractar a tot hom ---» a. 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 428, més en vol. I, 459b24s). «Si l'om en aytais cogitacions no és *veat*, deu-se ocupar en qualque obra de mans», Eiximenis (*Dones*, p. 217.5, i V. s. v. *VIA*). «*Lo gat* és llamener e ama massa lo peix; e si lo hi comanar, menjar-lo-s'ha e no podrà servir-se a nosaltres, tant és *veat* de furtar lo peix en casa», id. (*Régiment*, *NCl.*, 90.1); «exercitar-los de ferir ab maça e ab pilota de plom --- e ab tot línatge d'armes, e majorment ab aquelles de què los contraris no són *veats*», *Dotzèn*, § 227, i «se spaventen molt los cavalls dels contraris si no són *veats*», id. *ibid.* (però cf. supra context paral·lel en construcció reflexiva).

Es nota (com ja fa esperar la fonètica dialectal) la freqüència d'aquesta forma en autors valencians. «Sovint revida / mudar de dides / --- / altà-lin una / que era *veada* / sols d'ansalada, / alls i formatge; / molt tart, potatge / --- / criava sans / sos fills, dabs; / --- / ab --- leteroles, / formatges frescs / --- / li féu guastar / la bona llet», JRoig (*Spill*, 5225). «--- nostres persones --- obrant tots dies contra los enemics de la fe, no donant-nos a delits carnals, ni dormir entre laços perfumats --- no olen ni saben a res de tot açò, sinó que olen a ferro acerat; ne les nostres mans no són *vehades* de sonar arpa ni sturments, mas de tenir continuament, nit e dia, la espasa al costat e altres armes», JoMartorell (II, 105.6).

La forma amb *a*- es troba també des de no menys

antic, i ja n'he esmentat un cas en Llull. En Eiximenis és interessant de veure que *s'aveen* en construcció reflexiva forma contrast amb *són veats*, sense *a*-, com a predicat, en el mateix capítol i parlant d'allò mateix: «car si *s'aveen* que ab los sperons facen saltar los cavalls ---», *Dotzèn*, cap. 227. Però també va amb altres construccions, i sense *-s*- en els val.: «gran afany he del dejuni, que no-l he *avebats*», StVicentF (*Quar.*, 24.111).

Avear en JRoig és 'acostumar', però en el sentit quasi d'ensenyar: no gaire diferent, doncs, de *invãță* romanès, que és precisament el mot normal d'aquesta llengua per a la idea d'ensenyar, reemplaçant el ll. *docere*: «la malvada / muller elada / fer corregible / és impossible; / no -s pot domar, / menys *avear*: / al lur poc seny / no hi val congreny, / derrocador, / trava, torçor, / art ni destrea»; i insistint en la idea de la impossibilitat d'ensenyar les dones: «qui les doctrina / pert disciplina» i va enumerant exs. d'impossibilitat física: «qui dorm rahona, / al sort sermona», «que no s'afere / prega la edra; / en alt la pedra, / per si, pujar / vol *avear*» (*Spill*, 6770, 7974): vol ensenyar a la pedra a pujar cap amunt per ella sola. Chabàs (p. 317) comenta bé «es muy común en Valencia: *ningú naix avebat*: nadie nace maestro». I de nou amb la idea de domar una cavalcadura: «Rey no portant / davant bandera / --- / no cavalcant / --- en rocí, / mas en pollí, / no gens domat / ni *aveat* / a dur cabestre», id. *ib.*, 13118.

En fi, sobretot en el Princ. i les Illes, va acabar per consolidar-se la forma *avesar*, en gran majoria. És ja la del Busa-N.: «*avesar*: posar costum ---; ensenyar: doceo; assuefacio; *avesar-se*: assuescere; *avesat*: assuetus, assuefactus». I d'aquí passa a la tradició lexicogràfica: *DTO.* 1647, Lacav., Belv. etc. I a la literatura de la Renaix.: «Sos ulls ja *avesats* a aquella tètrica claror, dominaren millor lo que 'ls voltava», Noller (*Notes de c.*, 110). «En Savalls no va desdir mai del seu caràcter català --- mentre que En R. Tristany, de molt més flaca voluntat, *avesat* a tractar en l'emigració --- els militars que conspiraven amb don Carles, fou el natural instrument de la política de l'infant ---»; «Arribats al lloc on el Bajalta havia d'ésser sepultat en vida --- l'introduïren per una obertura foradada en terra; en arribant a baix, ell mateix es desféu --- es va asseure, i esbravà l'angoixa, recollint el bleix en --- badalls i sospirs; *avesada* a l'últim la seva retina a la fosquedat, va veure que l'havien reclòs en una fosca nau subterrània, llarga i profunda --- sense altre espirall que el badaloc per on l'havien davallat al fons», Corromines (*Silèn* XVI, O. C., 82b17, 83a28).

En el P. Val. la forma sense *-s*-, se sent de cap a cap, de N. a S. Ja *abeã* 'acostumar' al Boixar (1934). Fins i tot a la zona del Matarranya veïna dels Ports de Morella: J. G. M. anota *aveã-se* a Bellmunt de Mesquí 1937, i jo a la Torrevil·lella, 1955. Del Centre ja ens ha informat el P. Chabàs. I encara a l'extrem Sud, anoto *mã veã aveã a fã* --- a Petrer (1963). A Monóver s'ha convertit en el substitut d'ensenyar' (ni més ni menys que en roms.): «Ascolta, Celestino —li va